

ΠΕΝΤΕ ΕΠΙΣΚΟΠΙΚΑΙ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΔΙΑΖΥΓΙΟΥ ΤΗΣ ΔΥΤ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΤΟΥ ΙΗ' ΑΙΩΝΟΣ

Ἐν τῷ Κώδικι τῆς Ἐπισκοπῆς Σερβίων καὶ Κοζάνης, ἀποκειμένῳ ἐν τῇ Δημοτικῇ Βιβλιοθήκῃ Κοζάνης, εἶναι κατεχωρημένοι ὀκτὼ ἀποφάσεις ἐπὶ ὑποθέσεων διαζυγίου, ἐκδοθεῖσαι πᾶσαι ἐπὶ ἐπισκόπου Θεοφίλου. Ἐκ τούτων παραθέτω τὸ κείμενον τῶν πέντε, ἐκδοθεισῶν μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1780 - 1796, καθ' ὅσον γνωρίζω, ἀνεκδότων¹.

ΚΕΙΜΕΝΟΝ

Α' (κώδικος σ. 95).

Ἡ ταπεινότης ἡμῶν διὰ τοῦ παρόντος αὐτῆς ἀρχιερατικοῦ γράμματος δηλοποιεῖ, ὅτι ἡ Ἀναστασία θυγάτηρ τοῦ Ἀδάμου μαῖστορη ἀπὸ χωρίου Πλάτζι ἐπαρχίαν ἁγίου Σισανίου πρὸ χρόνων ἤδη ἱκανῶν οὕσα ὑπανδρεμένη μετὰ τινος Ἀποστόλη, καὶ οἰκοῦσα ἐκεῖσε, ἄνευ τινὸς εὐλόγου αἰτίας καταλειπὼν αὐτὴν ὁ ρηθεὶς ἀνὴρ αὐτῆς, καὶ ἀπελθὼν ἐν τινι χωρίῳ τῆς ἐπαρχίας Βοδενῶν ἔλαβεν ἄλλην γυναῖκα ἐκεῖσε καὶ συζῆ μέχρι τοῦδε μετ' ἐκείνης. Αὐτῆς δὲ μετοικησάσης ἔπειτα πρὸ χρόνων ἤδη ἱκανῶν μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτῆς εἰς τὴν ἡμετέραν ἐπαρχίαν ἐν Κοζάνῃ, καὶ βουλομένης ἐλθεῖν εἰς ἕτερον γάμον, ἐρευνήσαντες ἀκριβῶς τὰ περὶ τοῦ προτέρου ἀνδρὸς αὐτῆς, ἐμάθομεν ἀπὸ γράμματος τοῦ ἐπιτρόπου ἁγίου Γρεβενῶν, ὅτι ὁ ρηθεὶς Ἀποστόλης πρότερον ἀνὴρ αὐτῆς πρὸ πολλοῦ καιροῦ ἔλαβεν ἄλλην γυναῖκα, μεθ' ἧς καὶ τέκνα ἔχει, κατοικῶν εἰς χωρίον Φιλιππέους, κατὰ τὴν ἐπαρχίαν ἐκείνην. Διὸ καὶ ὡς προλαβόντος ἐκείνου ἑτέραν γυναῖκα, γράφοντες διὰ τοῦ παρόντος κατὰ τὴν αἴτησιν αὐτῆς, παρέχομεν καὶ ἡμεῖς τῇ ρηθείσῃ Ἀναστασίᾳ ὡς ἐλευθέρᾳ μεινάσῃ καὶ ὅλως λελυμένη ἐκείνου, τελείαν ἄδειαν ὅπως λάβῃ, εἰ βουληθῇ, ἕτερον νόμιμον ἄνδρα. Ὅθεν καὶ δέδοται αὐτῇ τὸ παρὸν ἡμέτερον ἀρχιερατικὸν ἀπολυτικὸν γράμμα, καταστρωθὲν κἂν τῷ

¹ Βραχυτάτην περίληψιν τούτων ἐδημοσίευσεν ὁ Μιχ. Καλινδέρης, Σημειώματα ἱστορικά ἐκ τῆς Δυτ. Μακεδονίας (Πτολεμαῖς 1939), 28 ἐπ. Περιγραφή τοῦ χφ. αὐτόθι, σ. 10 ἐπ.

Ἱεροῦ Κώδικι τῆς καθ' ἡμᾶς ἀγιωτάτης ἐπισκοπῆς Κοζάνης, εἰς ἔνδειξιν τῆς ἀληθείας : ,απρω [γράφει : ,αρπ' =1780], Δεκεμβρίου ζ'. Ἐν τῇ Κοζάνῃ.

Β' (κώδικος σ. 168).

Τῆς ἡμῶν ταπεινότητος ἀπαξ καὶ δις παραγινόμενης εἰς χωρίον Καταφύγιον καὶ προκαθημένης ἐκεῖσε μετὰ τῶν ἐντιμοτάτων κληρικῶν καὶ εὐλαβεστάτων ἱερέων, παραστάς ὁ Ἀθανάσιος τοῦ Βασιλῆ, ἀγωγὴν ἐκίνησε μετὰ δεινοπαθείας κατὰ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Στολιᾶς, ὡς μὴ πειθομένης αὐτῷ κατὰ τὸ πρέπον καὶ νόμιμον, ἀλλὰ καὶ πρώτην καὶ δευτέραν φορὰν ἤδη φυγούσης ἐκ τοῦ οἴκου αὐτοῦ αὐτοθελήτως, χωρὶς τὴν ἄδειαν αὐτοῦ, καὶ ἀπελθοῦσης εἰς ξένων ὀσπήτια διὰ τὴν ὁποῖαν αὐτὴν αἰτίαν, γενόμενος αὐτὸς ἐν ὑποψία κακῆς ὑπολήψεως πρὸς αὐτὴν ἐψυχράνθη καὶ ἐξήτει τὴν ἀπ' αὐτῆς διάζευξιν. Ταύτην δὲ τὴν ἀγωγὴν τούτου ἤδη κινήσαντος καὶ νουθετημένων παρ' ἡμῶν ἀμφοτέρων, τὰ πρέποντα πρὸς ἔνωσιν, οὐδὲλως ἐπέισθησαν ὑπακοῦσαι, καίτοι χρόνον ἤδη ὀλόκληρον ἕνα μὴ συνοικοῦντες· ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἐκκλησιαστικὴν παιδευσιν αὐτοῦ ὑποπεσόντος, ἀδύνατος ἐφάνη ἢ διόρθωσις, ἐπαπειλοῦντος αὐτοῦ διὰ τοῦτο τὰ ἀτοπώτατα πράξαι· ὅθεν ἰδοῦσα ἡ ταπεινότης ἡμῶν τὸ ἀδύνατον τῆς εἰς τὸ ἐξῆς συνοικήσεως αὐτῶν, ἵνα μὴ εἰς χεῖρας ἐμπέσωσιν, ἔγνω διαζεῦξαι αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων. Διὸ καὶ γράφουσα διὰ τοῦ παρόντος, ἀποφαίνεται ἐν ἁγίῳ Πνεύματι κατὰ τὴν μαρτυρίαν τὴν ἔγγραφον τῶν ἐκεῖσε ἱερέων γενομένην διὰ τὸ ἀδιόρθωτον τῆς γνώμης καὶ συνοικήσεως αὐτῶν, ἵνα οἱ ρηθέντες Ἀθανάσιος καὶ Στολιὰ ὑπάρχουσιν ἀπὸ τὴν σήμερον καὶ εἰς τὸ ἐξῆς διεζευγμένοι καὶ κεχωρισμένοι ἀπ' ἀλλήλων καὶ διεσπασμένον τὸ συνοικέσιον αὐτῶν, μηδὲ μίαν ἔχοντες τοῦ λοιποῦ συνάφειαν γάμου ἢ ὅπως συγγένειαν, ἀλλὰ ξένοι ἔστωσαν καὶ ἀλλότριοι παρὰ πάντων γνωρίζεσθωσαν. Δέδωκε δὲ ἄδειαν τῷ ρηθέντι Ἀθανάσιῳ συζευχθῆναι ἑτέρα νομίμῳ γυναικί, εἰ βουληθῆ. Ὅθεν καὶ εἰς ἔνδειξιν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν διαζύγιον γράμμα καὶ ἐδόθη αὐτῷ, καταστρωθὲν καὶ ἐν τῷ Ἱεροῦ τούτῳ κώδικι τῆς καθ' ἡμᾶς ἀγιωτάτης ἐπισκοπῆς τῶν Σερβίων. 1786 : Ἀυγούστου θ', ἐν Σερβίῳ.

Ὁ Σερβίων καὶ Κοζάνης Θεόφιλος ἀποφαίνεται.

Γ' (κώδικος σ. 169).

Ἡ ταπεινότης ἡμῶν διατρίβουσα ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς κωμοπόλει Βελβενδοῦ καὶ συνοδικῶς προκαθημένη μετὰ τῶν ἐκεῖσε ἐντιμοτάτων κληρικῶν αὐτῆς καὶ τιμίων γερόντων, ἐδηλοποιήθη ἡμῖν ὅτι ὁ ἀπὸ τὴν αὐτὴν χώραν Γιάννης τοῦ Μανόλη καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ Ἀφένδρα θυγάτηρ τοῦ Χαρισίου μὴ δυνάμενοι συνοικεῖν ἀλλήλοις, διὰ τὰς μεταξὺ αὐτῶν ψυχρότητας καὶ

ἀλληλομαχίας ὅπου ἐξ ἐνεργείας τοῦ πονηροῦ ἠκολούθησαν, ὡς ἐμάθομεν, ἐξ ὧν ἠναγκάσθη ἡ γυνὴ νὰ ριφθῆ εἰς ποταμὸν ἐὰν δὲν ἤθελον τὴν προφθάσσει τινὲς Χριστιανοὶ νὰ τὴν ἐμποδίσωσιν, ἀπῆλθον εἰς τὴν ἔξω κρίσιν, ἐνθα κινήσασα ἡ γυνὴ ἀγωγὴν διεξεῦχθησαν ὑπ' ἀλλήλων κατὰ τὴν ἐκείνους συνήθειαν. Μὲ ὄλον τοῦτο ἡ ταπεινότης ἡμῶν, κατὰ τὸ χρέος αὐτῆς, παραστήσασα αὐτοὺς ἅπαξ, δις καὶ τρίς, φροντίσασα τὴν διόρθωσιν τῆς συνοικίσεως αὐτῶν καὶ εἰρήνης, ἐνουθέτησεν αὐτοὺς μὲ ὄλους τοὺς δυνατοὺς τρόπους· ἀλλ' ἀμφοτέρω τὰ μέρη, καὶ ὁ ἀνὴρ δηλαδὴ καὶ ἡ γυνή, ἀδυσώπητοι ὄλως φανέντες, τὸ σύνολον δὲν ἠθέλησαν νὰ ὑπακούσωσιν εἰς τὰς ἡμετέρας νουθεσίας. Διὸ καὶ ἡ ταπεινότης ἡμῶν, καίτοι ὑποβαλοῦσα αὐτοὺς ἐκκλησιαστικῇ παιδείᾳ, μὲ ὄλον τοῦτο εἶδε τὸ ἀδύνατον τῆς συνοικίσεως αὐτῶν. Ὅθεν καὶ ὡς προδιαξευχθέντας αὐτούς, ὡς εἴπομεν, γράφουσα τὰ αὐτά, ἀποφαίνεται διὰ τοῦ παρόντος, ἐν ἀγίῳ Πνεύματι, ὅπως ὁ ρηθεὶς Γιάννης τοῦ Μανόλη καὶ ἡ Ἀφένδρα τοῦ Χαρίση, ὡς προδιαξευχθέντες, ὑπάρχωσι διαξευγμένοι ὑπ' ἀλλήλων καὶ κεχωρισμένοι, μηδεμίαν ἔχοντες τοῦ λοιποῦ γαμικὴν συνάφειαν, ἀλλ' ὡς ξένοι καὶ ἀλλότριοι ἔστωσαν καὶ γνωρίζεσθωσαν. Δέδωκε δὲ τῷ ρηθέντι Γιάννη ἄδειαν ἵνα λάβῃ ἐτέραν νόμιμον γυναικα, εἰ βουληθῆ. Ὅθεν καὶ δέδωκεν αὐτῷ τὸ παρὸν διαζύγιον γράμμα. ,αψπς^ω [=1786], Μαρτίου λα'.

Ὁ Σερβίων καὶ Κοζάνης Θεόφιλος ἀποφαίνεται.

Κατὰ τὸ ,αψπρ^{ον} ἔτος τῆ θ' Φεβρουαρίου ἐξενεχθὲν τὸ ἴσον τοῦ ἀνωτέρω διαζυγίου ἐδόθη τῇ Ἀφένδρα Χαρισίου κατὰ ζήτησιν αὐτῆς· καὶ εἰς ἔνδειξιν.

Δ' (κώδικος σ. 144).

Προκαθημένης τῆς ἡμῶν ταπεινότητος ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς ἀγιοτάτη Ἐπισκοπῇ Σερβίων καὶ συνοδικῶς διατελοῦσης μετὰ τῶν περὶ αὐτὴν ἐντιμοτάτων κληρικῶν, παραστάς δις καὶ τρίς ὁ Θανάσης τοῦ Νέστορα ἀπὸ χωρίου Καλδάδες ἀγωγὴν ἐκίνησε μετὰ πολλῆς τῆς ἀθυμίας, κατὰ τῆς νομίμου αὐτοῦ γυναικὸς Τρυγόνος τοῦ Αἰξέντη ἀπὸ χωρίου Αἰδαῖς, ὡς πρὸ καιροῦ ἤδη εἰς ἐξωτερικοὺς ἐξουσιαστὰς μαρτυρηθείσης καὶ ἀποδειχθείσης ἀτίμου αἰσχροῦ ἐχούσης οἶνον συνναστροφῆν καὶ φιλίαν μὲ ἐτέρους δύο τρεῖς ἄνδρας ἐγχωρίους, καὶ ζημιωθέντος ἰκανῶς καὶ αὐτοῦ, κἀκείνων καὶ ἄλλων τῆς ὑποθέσεως ταύτης ἕνεκα. Μηνυθείσης οὖν παρ' ἡμῶν καὶ τῆς ρηθείσης γυναικὸς αὐτοῦ καὶ παρασταθείσης ἐνώπιον ἡμῶν, παρόντων καὶ τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων μεθ' ὧν αὕτη τὴν συνναστροφῆν εἶχε, καὶ ἐξετάσεως ἀκριβοῦς παρ' ἡμῶν γεγενημένης εἰς τὰς κατ' αὐτῆς τοῦ ἀνδρός κατηγορίας, μετὰ φρικτῶν ἐπιτιμιῶν, ἐμαρτυρήθησαν τὰ κατ' αὐτῆς παρὰ τῶν ἰδίων ἐταίρων της, οὕτως ἔχον καὶ μὴ ἄλλως· ἀλλὰ καὶ αὕτη ἡ ἰδία

μείνασα ἀναπολόγητος, ἀπεδείχθη ὡς μοιχαλὶς. Μὴ δυναμένου δὲ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἐνεργεῖν τὴν τοιαύτην καὶ τοσαύτην παρ' αὐτῆς πρὸς αὐτὸν ἀτιμίαν, ἐζήτησε διαζευχθῆναι καὶ χωρισθῆναι τελείως ἀπ' αὐτῆς. Ὅθεν καὶ ἡ ταπεινότης ἡμῶν βεβαιωθείσα, ὡς εἴρηται, δι' ἀκριβοῦς ἐρεῦνης τὰ σφάλματα τῆς γυναικὸς καὶ ἀποδειχθείσης ὡς μοιχαλίδος, ἰδοῦσά τε τὸ ἀδύνατον τῆς εἰς τὸ ἐξῆς συνοικίσεως αὐτῶν, ἔγνω διαζευξάμενος αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων. Καὶ δὴ γράφουσα διὰ τοῦ παρόντος ἀποφαίνεται ἐν ἀγίῳ Πνεύματι, κατὰ τὴν διακέλευσιν τῶν ἱερῶν νόμων, ἵνα οἱ ρηθέντες ὁ Θανάσης τοῦ Νέστορα καὶ ἡ Τρυγόνα τοῦ Ἀῦξεντίου ὑπάρχουσιν ἀπὸ τῆς σήμερον καὶ εἰς τὸ ἐξῆς διαζευγμένοι καὶ κεχωρισμένοι ἀπ' ἀλλήλων, μηδὲ μίαν ἔχοντες τοῦ λοιποῦ συνάφειαν γάμου, ἢ ὅλως συγγένειαν ἀλλὰ ξένοι ἔστωσαν καὶ ἀλλότριοι παρὰ πάντων γνωριζέσθωσαν, ὡς διασπασθέντος τοῦ συνοικείου αὐτῶν. Δέδωκε δὲ ἄδειαν τῷ ρηθέντι Θανάσει, εἰ βουληθῆ, συζευχθῆναι ἐτέρα νομίμῳ γυναικί. Ὅθεν καὶ εἰς ἐνδειξιν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν διαζευκτικὸν γράμμα καὶ ἐδόθη αὐτῷ, καταστρωθὲν κἂν ἐν τῷ ἱερῷ τούτῳ Κώδικι τῆς καθ' ἡμᾶς ἀγιωτάτης Ἐπισκοπῆς Σερβίων. μψ'α [=1791], Ἰουλίου θ', ἐν Σερβίσις.

Ε' (κώδικος σ. 188).

Προκαθημένης τῆς ἡμῶν ταπεινότητος ἐν τῇ ἀγιωτάτῃ αὐτῆς ἐπισκοπῇ Κοζάνῃ, συνεδριαζόντων αὐτῇ καὶ τινων τῶν ἐντιμοτάτων κληρικῶν, παραστὰς δὶς καὶ τρεῖς εἰς τὸ καθ' ἡμᾶς ἐκκλησιαστικὸν κριτήριον ὁ ἀπὸ τῆς κωμοπόλεως Βελβενδοῦ Στασίος Σταμάτη, ἀνήγγειλεν ἡμῖν μετὰ πολλῆς τῆς ἀθυμίας, ὅτι ἔχων γυναῖκα νόμιμον τοῦνομα Μαρούσαν Νίκου καταγομένην ἀπὸ χώρας Κάλλιανης, πρὸ χρόνων ἤδη πέντε δευρῆ τῇ ἀσθενείᾳ παραλυσίας περιπεσοῦσα, αὐτοῦ δὲ ἐν ὑπομονῇ ἐπιμεληθέντος τὰ πρὸς θεραπείαν ἐκείνης, καὶ μὴ φανείσης ὅλως τινὸς ἐλπίδος ἰάσεως καὶ δυσκολενομένου τὰ μέγιστα εἰς τὰ πρὸς κυβέρνησιν αὐτοῦ τε τοῦ ἰδίου, τῶν τε τέκνων του καὶ τῶν λοιπῶν κατ' οἶκον, ἐζήτηε τὴν ἀπ' αὐτῆς διάζευξιν ἀλλὰ παρ' ἡμῶν νουθετηθέντος ἀρχιερατικῶς ὅσα κατὰ τοῦτο πρόσφορα, δίκαιά τε καὶ νόμιμα, αὐτοῦ δὲ ἐπιμένοντος ἐπὶ ταῖς προβληθείσαις πολλαῖς δυσχεραίαις, ἐζητήθη παρ' αὐτοῦ προσκομισθῆναι ἀξιοπίστους μάρτυρας περὶ τῆς τῆς γυναικὸς καταστάσεως. Παρασταθέντων οὖν τῶν ἀπὸ τῆς χώρας ἐκείνης Κάλλιανης δύο ἱερέων, τοῦ παπᾶ Ζήση δηλαδὴ καὶ τοῦ παπᾶ Ἀργύρη καὶ τοῦ ἐκεῖσε δομestικὸν κὺρ Γεωργίου Νίκου μετὰ καὶ τοῦ ἰδίου ἀδελφοῦ τῆς γυναικὸς ταύτης Κυριάκου Νίκου, ὡμολόγησαν καὶ ἐμαρτύρησαν ἐνώπιον ἡμῶν, ὡς ἀληθῆ εἰσὶ πάντα τὰ παρὰ τοῦ ρηθέντος Στασίου περὶ τῆς καταστάσεως τῆς γυναικὸς αὐτοῦ προβληθέντα καὶ ὅτι κἀκείνη ἰδίῳ αὐτῆς στόματι ἐνώπιον αὐτῶν ἐγνωμοδότησεν αὐτοθελίτως

ἐπὶ τῇ ζητουμένῃ παρὰ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς διαζεύξει, ἐξισασθεῖσα ἄλλως πως καὶ διορθωθείσα μετ' αὐτοῦ διὰ τὰ πρὸς κυβέρονσιν αὐτῆς. Ὅθεν καὶ ἡ ταπεινότης ἡμῶν, ἰδοῦσα τὸ ἀμετάθετον τῆς γνώμης τοῦ ρηθέντος καὶ πληροφορηθεῖσα καὶ παρὰ τῶν εἰρημένων μαρτύρων τὴν ἀπὸ ἰδίου στόματος τῆς γυναικὸς ἀπόφασιν, ὡς προελομένων ἀμφοτέρων τὴν ἀπ' ἀλλήλων διάζευξιν διὰ τὰς προορηθείσας δυσχερείας, συγκαταβαίνουσα τῇ αὐτοθελήτῳ αὐτῶν αἰτήσῃ, ἔγνω διαζεῦξαι αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων. Καὶ δὴ γράφουσα διὰ τοῦ παρόντος αὐτῆς ἀποφαίνεται, ὅπως ὁ ρηθεὶς Στάσιος Σταμάτη καὶ ἡ ρηθεῖσα Μαρούδα Νίκου ὑπάρχουσιν εἰς τὸ ἐξῆς διεζευγμένοι καὶ κεχωρισμένοι ἀπ' ἀλλήλων, μηδεμίαν ἔχοντες τοῦ λοιποῦ συνοίκησιν, ἢ γαμικὴν συνάφειαν καὶ κοινωνίαν, ἀλλὰ ξένοι ἔστωσαν ἀναμεταξύ τους, καὶ ἀλλότριοι παρὰ πάντων γνωριζέσθωσαν, ὡς διασπασθέντος ἐκκλησιαστικῶς τοῦ συνοικεσίου αὐτῶν. Παρέχει δὲ ἕδειαν τῷ ρηθέντι Στασίῳ συζευχθῆναι ἐτέρῳ νομίμῳ γυναικί, εἰ βουλευθείη. Ὅθεν καὶ εἰς ἔνδειξιν τούτου ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν ἡμέτερον διαζευκτῆριον γράμμα, καταστρωθὲν καὶ ἐν τῷδε τῷ ἱερῷ Κώδικι τῆς καθ' ἡμᾶς ἀγιωτάτης ἐπισκοπῆς Σερβίων καὶ Κοζάνης καὶ ἐδόθη τῷ διαληφθέντι Στασίῳ Σταμάτη. ,αψ'ης^ω [=1796], Φεβρουαρίου ιη', ἐν τῇ Κοζάνῃ.

Ὁ Σερβίων καὶ Κοζάνης Θεόφιλος ἀποφαίνεται.

[Ἐπονται τὰ δνόματα δέκα μαρτύρων.]

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1) Ὡς πρὸς τὴν δικαιοσύνην, παρατηροῦμεν, ὅτι ἡ μὲν ἀπόφασις Α ἐκδίδεται ὑπὸ μόνου τοῦ ἐπισκόπου, ἐν ᾧ ἐν ταῖς Β, Γ, Δ καὶ Ε ὑπὸ τῆς Συνόδου, προεδρευομένης ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου· ἐν δὲ τῇ ἀποφάσει Γ συμμετέχουν καὶ οἱ δημογέροντες. Ἡ ἀπόφ. Α ἀποκαλεῖται «ἀρχιερατικὸν ἀπολυτικὸν γράμμα», αἱ Β καὶ Γ «διαζύγιον γράμμα», αἱ δὲ Δ καὶ Ε «διαζευκτῆριον γράμμα». Νομίζω, ὅτι οἱ διάφοροι οὔτοι ὅροι εἶναι ταυτόσημοι.

2) Ἐν τῇ ἀποφ. Γ ἡ γυνὴ εἶχε καταφύγει προηγουμένως εἰς τὸν κατὴν («εἰς τὴν ἕξω κρίσιν»), λύσαντα τὸν γάμον· δὲν εἶναι σαφές, διὰ τίνα λόγον ἐπιλαμβάνεται ἐκ νέου τῆς ὑποθέσεως τὸ ἐκκλ. δικαστήριον· ἐκ τῆς διατυπώσεως τῆς ἀποφάσεως φαίνεται πιθανώτερον, ὅτι αὐτεπαγγέλτως ἐπελήφθη τῆς ὑποθέσεως ὁ ἐπίσκοπος, διότι δὲν ἀναγράφεται, ὅπως εἰς τὰς λοιπὰς ἀποφάσεις, ὅτι ἐκινήθη ἀγωγή. Ἐν προκειμένῳ περιορίσθη ὁ ἐπίσκοπος, «κατὰ τὸ χρέος» αὐτοῦ, εἰς νόμισμα ἐπίμονον («ἀπαξ, δις καὶ τρίς») τῶν διαδίκων «μὲ ὄλους τοὺς δυνατοὺς τρόπους» καὶ μετ' ἐκκλησιαστικῶν ἔτι ποιῶν, ὑποβαλὼν αὐτοὺς «ἐκκλησιαστικῇ παιδείᾳ», ἀποτυχῶν δ' ἠναγκάσθη νὰ κηρύξῃ αὐτοὺς «διαζευγμένους ὑπ' ἀλλήλων», ὡς «προδιαζευχθέντας». Ὁ

λόγος διαζυγίου ἦτο ἐν προκειμένῳ ἀσυμφωνία χαρακτήρων («*διὰ τὰς μεταξὺ αὐτῶν ψυχρότητας καὶ ἀλληλομαχίας*»).

3) Εἰς τὰς λοιπὰς ὅμως τέσσαρας ἀποφάσεις ὁ ζητῶν τὸ διαζύγιον καταφεύγει τὸ πρῶτον εἰς τὸ ἐκκλ. δικαστήριον, ἐν μὲν τῇ Α ἀποφάσει ἡ γυνή, εἰς δὲ τὰς Β, Δ καὶ Ε ὁ ἀνὴρ. Εἰς τὰς ἀποφάσεις Α καὶ Β λόγος διαζυγίου εἶναι ἡ κακόβουλος ἐγκατάλειψις, εἰς τὴν Δ ἡ μοιχεία καὶ εἰς τὴν Ε ἀνιάτος νόσος τῆς γυναικός.

4) Εἰς τὰ ἀποφάσεις Β, Γ καὶ Ε τὸ διαζύγιον ἐκδίδεται ἀμοιβαία συναινέσει.

5) Καὶ ἐπὶ τῶν πέντε ἀποφάσεων ἡ ἄδεια δευτερογαμίας δίδεται μόνον εἰς τὸν αἰτοῦντα τὴν διάζευξιν ¹.

6) Ἐπὶ τῆς κακοβούλου ἐγκαταλείψεως δὲν συνάγεται μετ' ἀσφαλείας, πόσος ὁ διαδραμῶν ἀπὸ τῆς ἐγκαταλείψεως χρόνος θεμελιοῦ δικαίωμα διαζεύξεως ὑπὲρ τοῦ ἐγκαταλειφθέντος· ἐν μὲν τῇ ἀποφάσει Α ὁ ἀνὴρ εἶχεν ἐγκαταλείψει «*πρὸ χρόνων ἤδη ἱκανῶν*» τὴν γυναῖκα, ἐπιπροσθέτως δὲ συνέζη μετ' ἄλλης γυναικός, μεθ' ἧς εἶχεν ἀποκτήσει καὶ τέκνα· συνεπῶς, ἐν προκειμένῳ, πλὴν τῆς ἐγκαταλείψεως, ἔχομεν καὶ λόγον διαζυγίου τὴν μοιχείαν τοῦ ἀνδρός, καίπερ μὴ ρητῶς διατυπούμενον. Ἐν τῇ ἀποφάσει Β μνημονεύεται, ὅτι ἡ γυνὴ ἀπουσιάζει τοῦ συζυγικοῦ οἴκου πλεόν τοῦ ἔτους· συνεπῶς φαίνεται πιθανόν, ὅτι ἡ ἐνιαύσιος ἀπομάκρυνσις ἐκ τοῦ συζυγικοῦ οἴκου ἐχορήγει δικαίωμα διαζυγίου, τοῦλάχιστον ὑπὲρ τοῦ ἀνδρός.

7) Ἡ ἀπόπειρα συμβιβασμοῦ ἐγένετο ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου (ἀποφ. Δ καὶ Ε) μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ ἐνάγοντος διὰ τρίτην φορὰν ἐνώπιόν του· τοῦτο δὲ προφανῶς, ἵνα αἱ αἰτήσεις διαζυγίου ὑποβάλλωνται κατόπιν ὀρίμου σκέψεως· δὲν ἀναγράφεται ὅμως ποῖον χρονικὸν διάστημα ἔπρεπε νὰ παρέλθῃ μεταξὺ τῶν ἐμφανίσεων τούτων τοῦ ἐνάγοντος.

8) Συνήθως ἠκούοντο ἀμφοτέροι οἱ διάδικοι (ἀποφ. Β, Γ, Δ), ἐξητάζοντο μάρτυρες (ἀποφ. Δ, Ε), ὑπεβάλλοντο δὲ οἱ διάδικοι εἰς ἐκκλησιαστικὰς ποινὰς (ἀποφ. Β, Γ), οἱ δὲ μάρτυρες ἠπειλοῦντο «*μετὰ φρικτῶν ἐπιτιμίων*» (ἀπόφ. Δ), ἵνα καταθέσουν τὴν ἀλήθειαν.

9) Εἰς τὰς ἀποφάσεις ταύτας διαφαίνεται σαφῶς ἡ δυσμένεια τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὸ διαζύγιον· ἐκτὸς τῆς ἀποφ. Δ (μοιχεία) εἰς τὰς λοιπὰς περιπτώσεις καταβάλλεται προσπάθεια νὰ σωθῇ ὁ γάμος· τοῦτο προφανῶς ὑποδηλοῦν αἱ φράσεις, ὅτι ἡ ἀγωγή ἐκινήθη «*μετὰ δεινοπαθείας*» (ἀπόφ. Β) ἢ «*μετὰ πολλῆς τῆς ἀθυμίας*» (ἀποφ. Δ καὶ Ε).

¹ Ἐν τούτοις ἐν τῇ ἀποφάσει Γ σημειοῦται, ὅτι ἐχορηγήθη, μετὰ διετίαν, ἀντίγραφον τοῦ διαζυγίου γράμματος καὶ εἰς τὴν γυναῖκα, πιθανώτατα, ἵνα ἔλθῃ αὕτη εἰς δευτέρου γάμου κοινωνίαν.

10) Ἐν τῇ ἀποφ. Ε (ἀνίατος νόσος¹ τῆς γυναικὸς ἐπὶ πενταετίαν), εἶναι προφανῆς ἡ προσπάθεια τοῦ ἐκκλ. δικαστηρίου νὰ μὴ χορηγήσῃ τὸ διαζύγιον διὰ τὸν λόγον τοῦτον, στηριζόμενον δ' εἰς τὴν συγκατάθεσιν τῆς γυναικὸς, λύει τὸν γάμον ἀμοιβαίᾳ συναινέσει («τῇ αὐτοθελήτῳ αὐτῶν αἰτήσει»).

11) Πλὴν τῆς περιπτώσεως Ε, ὅπου φαίνεται, ὅτι εἶχε ληφθῆ ἕξωδίκως πρόνοια περὶ τῶν μέσων διατροφῆς τῆς γυναικὸς («ἐξισασθεῖσα ἄλλως πως καὶ διορθωθείσα μετ' αὐτοῦ διὰ τὰ πρὸς κυβέρνησιν αὐτῆς»), τὸ ἐκκλ. δικαστήριον δὲν φαίνεται ν' ἀσχολῆται περὶ τῆς μελλούσης διατροφῆς τῆς γυναικὸς, ὅταν ὁ ὑπαίτιος τῆς λύσεως τοῦ γάμου εἶναι ὁ ἀνὴρ (ἀπόφ. Α) ἢ ἀμφοτέρω οἱ σύζυγοι (ἀπόφ. Γ), οὐδ' ἀσχολεῖται περὶ περιουσιακῶν ζητημάτων : προικός, προγαμιαίας δωρεᾶς κλπ.

12) Ἐκ τῶν ἀποφ. Β, Γ καὶ Ε ἀποδεικνύεται σαφῶς, ὅτι ἴσχυεν ὡς λόγος διαζυγίου ἡ ἀμοιβαία συναινέσις (ἐν τῇ ἀποφ. Ε : «τῇ αὐτοθελήτῳ αὐτῶν αἰτήσει»), συνεπῶς δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ συναχθῆ τοῦτο ἐμμέσως ἐκ τοῦ «ἀκαταλλάκτου ἀμοιβαίου μίσους», εἰς ὃ κατέληγεν ὁ Κ. Δυοβουνιώτης, Νομοκανονικαὶ Μελέται, Α' (Ἀθ. 1917), 221 - 223. Πρβλ. καὶ Ἄν. Χριστοφιλοπούλου, Ἡ ἐλληνικὴ ὀρθόδοξος ἐκκλησία καὶ τὸ διαζύγιον, ἐν Ἄρχ. Ἰδιωτικοῦ Δικαίου, 13 (1946) 233.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Σ. ΓΚΙΝΗΣ

¹ Πρβλ. Κ. Μ. Παλάλη, Περὶ τῆς σωματικῆς νόσου ὡς λόγου διαζυγίου ἐν τοῖς ἐκκλ. δικαστηρίοις, ἐν Πρακτικοῖς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, 6 (1931), 278 - 281.